

MARTIN LUTHER KING I BORBA ZA GRAĐANSKA PRAVA AFROAMERIKANACA

Bojan Amanović

Godina 1955. označila je prekretnicu u demokratizaciji američkog društva. Jednim odlučnim "Ne" gospođe Rose Parks pokrenuo se slijed događaja o kakvom u to vrijeme mnogi nisu ni sanjali. No, Martin Luther King nije bio jedan od njih, on je svoj san o punoj slobodi Afroamerikanaca odlučio slijediti i ostvariti. Borba je započela jednostavnim bojkotom autobusa kojom su željeli prekinuti rasnu segregaciju. Svojim mirnim, nenasilnim prosvjedima, borci su za građanska prava izvolijevali pobjednu za pobjedom, preko Montgomerya, Albanyja, Birminghama i Selme sve do Washingtona. Unatoč nasilnim reakcijama na prosvjede, stalnim prijetnjama smrću, Martin Luther King nije odustajao od borbe sve do svoje preuranjene smrti.

Martin Luther King
(1929. – 1968.)

Još tijekom 19. stoljeća započela je borba za jednakost Afroamerikanaca u SAD-u s predsjednikom Abrahamom Lincolnom koji je 1863. ukinuo ropstvo. Tada je dano obećanje da će crnci i bijelci stajati jednaki pred zakonom, no promjene nisu dolazile sljedećih sto godina. Afroamerikanci su se s diskriminacijom suočavali na svakom koraku, u školama, restoranima, parkovima, autobusima i čekaonicama, pravo glasa im je bilo uskraćeno. Tijekom tih sto godina razvijao se san, san slobode. Taj san utjelovio je Martin Luther King koji je poveo nenasilnu borbu za ono što je smatrao da mu pripada, dostojanstvo i poštovanje. Nakon sto godina potlačena manjina dobila je dovoljno jak glas da kaže da joj je dosta.

Tko je Martin Luther King Jr.?

Martin Luther King rođen je 15. siječnja 1929. godine u Atlanti, Georgia, u gradu koji je smješten na američkom jugu. Martin je već sa šest godina počeo čitati Bibliju i baviti se vjerom kojom je bio okružen jer mu je otac bio propovjednik. Martin je odrastao uz rasizam, kao građanin drugog reda znao je gdje smije sjediti u autobusu, u kinu, u koju školu mora ići, koje čitaonice ili čak parkove. Godine 1948. završio je Morehouse koledž u Atlanti koji je upisao kao petnaestogodišnjak gdje je stekao diplomu iz sociologije. Iako je razmatrao medi-

cinu i pravo, ipak se upisao na studij bogoštovlja u Crozeru nakon kojeg je odmah počeo raditi na svome doktoratu. Uz svoj studij pokazao je veliko zanimanje za Gandhija i njegove metode nenasilnih prosvjeda. Upišavši filozofiju religije, bavio se, osim kršćanstvom, i hinduizmom, šintoizmom i islamom. Nakon što se oženio Corretom Scott, 1953. godine počeo je raditi u crkvi na aveniji Dexter. Godine 1955. stekao je doktorat teologije. Otac četvero djece (Yolanda, Bunny, Dexter Scott i Martin III.), te iste godine postao je prvak u borbi Afroamerikanaca za jednaka građanska prava. Bio je sjajan govornik, propovijedao je filozofiju nenasilja, a u borbi za ravnopravnost crnaca u SAD-u, služio se Gandhijevom metodom nenasilja i građanske neposlušnosti. (*Hrvatska Enicklopedija*, 2003., Schoredt, Brown, 1993.)

Počelo je s bojkotom

Prvog prosinca 1955. počeo je dan sasvim uobičajeno za Montgomery, no ipak taj dan se odigralo nešto sasvim drugačije, nešto što će ostaviti trag u američkoj povijesti. Obavljajući svoje dnevne obaveze gospođa Parks ušla je u jedan od gradskih autobusa te sjela na jedno od praznih mjesta. Kako je na sljedećim stanicama ulazilo sve više bijelaca, u jednom trenutku jedan bijelac ostao je stajati te je vozač naredio gospođi Parks i još troje Afroamerikanaca da se ustanu kako bi taj bijelac mogao sjesti. Naime, takav je zakon u Montgomeryu bio na snazi. Iako su oklijevali, troje Afroamerikanaca je ustalo, dok je gospođa Parks odlučila sjediti i odlučno rekla "Ne, neću ustati!". Vozač, vidno frustriran, pozvao je policiju koja je uhitila gospođu Parks. Vijest se brzo širila u crnačkoj zajednici te ih je to navelo na odlučnije djelovanje. Najviše su se u tome isticali *National Association for Advancement of Colored People* (NAACP) i *Women's Political Council* (WPC). Iako je bilo brojnih slučajeva poput gospođe Parks, ovo je bila kap koja je prelila čašu. U planiranju bojkota autobusa obavljen je i prvi poziv Kingu, mladom

pastoru koji je u početku i oklijevao oko sudjelovanja u bojkotu zbog svoje obitelji. No, zahvaljujući dobrim argumentima članova crnačke zajednice, King je pristao uključiti se te je obavljen i prvi sastanak i to u Kingovoj crkvi. Bojkot je započeo na dan suđenja gospođi Parks i na opće iznenađenje je od prvog dana pokazivao rezultate kakvima se nitko nije nadao. Trajao je sljedećih 382 dana i obilježen je nesuradnjom gradske vlasti, nasilnim incidentima i rasističkim napadima na vođe pokreta nazvanog *Montgomery Improvement Association*. Iako se u početku zahtijevalo da se ukine segregacijska politika u autobusima, omogućiti zapošljavanje Afroamerikanaca kao vozača i jednostavan zahtjev za ljubaznosti vozača autobusa, taj je pokret poprimio sasvim novo značenje koje nije ostalo bez reakcije bijelaca koji su svim sredstvima

Uhićenje Rose Parks

htjeli onemogućiti djelovanje MIA-e. U jednom trenutku bačena je bomba na kuću Martina Luthera Kinga, a nedugo prije toga King je bio i po prvi puta uhićen. Unatoč tome King je pozivao na mir i ljubav. Tijekom bojkota održani su i prvi veliki prosvjedi Afroamerikanaca i svojom ulogom je King dobio poprilično veliku medijsku pozornost. Iako se nasilje nastavilo, nastavio se i bojkot te je naposljetku i urodio plodom kada je odlukom Vrhovnog suda poništen zakon kojim je dozvoljena segregacija i tom odlukom Afroamerikanci su mogli sjediti doslovno gdje su htjeli. Bojkot je službeno završio 20. prosinca 1956. godine kada je Martin Luther King bio prvi afroamerički putnik u autobusu koji je sjeo na prednje sjedalo. Djelovanje Martina Luthera Kinga u ovom bojkotu dalo je vjetar u leđa svim pokretima za građanska prava i njega samog stavila u središte tih pokreta. (Garrow, 1999., Schoredt, Brown, 1993.)

Korak dalje

Bojkot u Montgomeryu dao je vjetar u leđa svim drugim organizacijama i pokretima za jednakost na jugu SAD-a. Dr. King je tada uvidio da treba ići korak dalje, da se trebaju ujediniti, konkretizirati svoje daljnje ciljeve i u skladu s njima djelovati. Tu je i proizašla ideja o osnivanju udruge, prvotno nazvana *Negro Leaders Conference on Nonviolent Integration*, zatim *Southern Negro Leaders Conference* i naposljetku *Southern Christian Leadership Conference* ili SCLC-a s Kingom kao predsjednikom, iako se na početku predlagalo za to mjesto još jednog pastora i aktivista za ljudska prava Charles Kenzie Steelea. Svrha udruge bila je u pomaganju i davanju savjeta. Organizacija je uskoro povezala sve manje organizacije koje su djelovale lokalno te od njih načinila svoje mjesne ogranke. SCLC nastavlja dalje s bojkotima i s općom borbom za jednakost Afroamerikanaca s bijelcima. Otpor su im najviše pružali Vijeće bijelih građana i zloglasni Ku Klux Klan. U vodstvu udruge, u njenim biranim odborima, uglavnom su sjedili i visokoobrazovani ljudi, pastori, učitelji i drugi. Kao predsjednik udruge King je puno putovao, ohrabrivao mase i držao govore, kojih je u 1957. i 1958. godini bilo 208, stekao je veliku popularnost, a time je rasla i opasnost s kojom se suočavao svakodnevno. Jednom prilikom, 20. rujna 1958., u New Yorku, King je potpisivao svoju knjigu *Korak prema slobodi* te mu je u jednom trenutku pristupila žena Izola Curry, inače crnkinja, te ga priupitala je li on Martin Luther King, nakon dobivenog potvrdnog odgovora, žena ga je probola nožem za otvaranje pisama u prsa i skoro usmrtila. King nakon toga daje ostavku na mjestu pastora u aveniji Dexter te s obitelji seli u Atlantu u kojoj se nalazi i središte SCLC-a. Za Kinga su tada počeli novi problemi, kao i za organizaciju. Naime, u strahu od suradnje s komunistima ili čak njihovom infiltracijom u pokrete za ljudska prava, FBI je prisluškivao vođe SCLC-a. S druge strane, 1960. počeo je studentski sit-in prosvjed u Nashvilleu koji se brzo proširio po čitavom jugu. Studenti su organizirali Odbor za usklađivanje djelovanja studentskog nenasilnog pokreta. Ubrzo im se pridružio i King koji je zajedno sa sedamdeset i pet drugih prosvjednika uhićen na jednom takvom prosvjedu. Iako su ostali pušteni nakon nekoliko dana, King je zadržan u zatvoru i sud mu je odredio kaznu od četiri mjeseca teškog rada u državnoj kaznionici. Uslijedilo je nešto što je iznenadilo Kingovu ženu Corretu, naime, primila je poziv senatora J. F. Kennedya, demokratskog kandidata na sljedećim predsjedničkim izborima, koji joj je ponudio pomoć. Samo par dana nakon tog poziva, sudac je povukao svoju odluku i King se vratio kući. Mnogi Afroamerikanci su nakon toga podržavali JFK-a. Potaknuti prvim sit-in prosvjedima, mnogi mladi ljudi, bijelci i crnci, na sjeveru su nastavili te prosvjede tijekom ljeta 1961. godine. Sjeli bi na

autobuse i vozili se na jug gdje bi na autobusnim stanicama ili restoranima uz put održali svoj sit-in prosvjed. Nazvani su "Jahačima slobode". I ova skupina nije prošla ništa bolje nego prosvjednici prije, nasilje ih je pratilo gdje god su stigli, nemalo puta im je uništen autobus ili su brutalno pretučeni. Upravo zbog toga što su prolazili, a odgovarali su nenasiljem, Martin Luther King ih je odlučio podržati. U trenutku traženja pomoći i podrške "Jahačima slobode", u jednoj montgomerijskoj crkvi okružili su ih rasistički nastrojeni bijelci koji su im zapalili automobile, razbili prozore na crkvi kamenjem te naposljetku su bacili i plinske bombe. Na svu sreću, ubrzo je došla teritorijalna vojna jedinica koja je pomogla svima u crkvi. U prosincu 1961. King i SCLC su se pridružili Albany pokretu organiziranom od strane lokalne studentske udruge za ljudska prava *Student Nonviolent Coordinating Committee* (SNCC) i *National Association for the Advancement of Colored People* (NAACP). I ovaj pokret tražio je ukidanje segregacije, ali njihova je opozicija bila prejak. Tri studenta koja su organizirala Albany pokret, Charles Sherrod, Cordell Reagon i Charles Jones zatražili su ukidanje segregacije na autobusnim stanicama, u restoranima i knjižnicama. Na mjestima koja su bila rezervirana samo za bijelce, okupljali su se prosvjednici, na što je vlast odgovarala samo uhićenjima. King se pridružio i ovom prosvjednicima te bio čak i dva puta uhićen, jednom 15. prosinca 1961. i drugi put tijekom srpnja 1962. Iako nisu imali puno uspjeha, ovaj pokret dao je temelje borbi što će tek doći. (Garrow, 1999., Schoredt, Brown, 1993.)

Birminghamska kampanja

Birmingham je bio grad sa jednim od najtežih oblika segregacije iako su čak 40% stanovništva činili Afroamerikanci od kojih je tek 10% bilo registrirano za glasanje. No, zakonima i kontinuiranim potlačivanjem Afroamerikanaca, bijelci su si osigurali puno bolje poslove i životni standard u tome gradu. Nasilje je također bilo vrlo prisutno, toliko da su grad u šali nazivali Bombingham, zbog učestalih postavljanja bombi u crkve u kojima su se okupljali Afroamerikanci. Godine 1956. čak je ukinuta lokalna organizacija NAACP-a, te je uskoro velečasni Fred Shuttlesworth osnovao *Alabama Christian Movement for Human Rights* (ACMHR). Poučeni iskustvom iz Montgomeryja i Albanyja, prosvjedi su počeli i u Birminghamu, bojkotom autobusa htjeli su ekonomski pritisnuti grad na promjene. Martin Luther King i SCLC su započeli *Projekt C* (c = eng. confrontation/ hrv. suočavanje). Zahtijevali su od gradske vlasti desegregaciju ekonomskog život Birminghama, u restoranima, hotelima, javnim WC-ima, i kraj nepisane politike zapošljavanja crnaca za samo teške poslove. Situacija je u gradu 1962. postala još teža kada su se stvorile dvije vlasti u isto vrijeme, jedna legalno izabrana koju je predstavljao

gradonačelnik Albert Boutwell, a s druge strane Bull Connor koji je bio bjelački povjerenik za javnu sigurnost. Crno stanovništvo, a i poneki bijelci, smatrali su ga "zatucanom" osobom, sa seoskim i vrlo grubim načinom razmišljanja. No, s druge strane, imao je mnogo obožavatelja, ljude koji su se slagali s njegovom idejom o nastavku segregacije uz izjave da će "krv teći ulicama" ukoliko se nastavi s idejom desegregacije. Podržavao je nasilje, čak ga je i poticao. King i SCLC su odlučili započeti sa svojim sit-in prosvjedima u travnju 1963. godine, opet su primjenjivali samo nenasilne metode. Iako im je bio cilj da budu uhićeni i da napune zatvore i utječu na funkcioniranje grada, nisu uspjeli u tome. Dvanaestog travnja 1963. po trinaesti put uhićen je i Martin Luther King. Kao i ranije, tada senator, sada predsjednik J. F. Kennedy nazvao je Corretu King, kao i njegova žena Jacqueline. Nekoliko dana poslije ovim uhićenjem cijeli SAD je sada gledao na Birmingham u kojem je situacija postajala sve gorom. Tijekom boravka u zatvoru, King je napisao pismo upućeno javnosti i njegovim kritičarima u kojima je opet pojasnio svoje ciljeve i metode. Po izlasku iz zatvor nastavio je s obraćanjem studentima koji su se također organizirali te naposljetku povezali sa SCLC-om u borbi za desegregaciju. Sit-in prosvjedi su nastavljeni, no ovaj put je bilo nešto sasvim drugačije. Ovoga puta su u prosvjed bila uključena i djeca od šest godina pa nadalje. Mirno su prosvjedovali i šetali prema gradonačelniku, no bili su spriječeni od strane policije koja je uhitila njih oko 1200. Djeca su pjevala i nisu se opirala uhićenjima. Bilo je mnogo kontroverze oko ovog poteza SCLC-a, ali u samoj organizaciji smatrali su da je ovo bio uspjeh. Sljedećeg dana, 3. svibnja 1963., organiziran je novi, mirni prosvjed uz pjesmu, ali i ovoga puta ih je dočekala policija i zloglasni Bull Connor koji je ovaj put naredio korištenje snažnih vodenih šmrkova, ali i puštanje pasa na prosvjednike. Sve su to snimili novinari čime je izazvana reakcija diljem zemlje na postupke u ovome gradu. Petog svibnja održan je novi prosvjed u kojem su Connoru policajci i vatrogasci odbili poslušnost te pustili prosvjednike. To je bila još jedna pobjeda nenasilne politike Martina Luthera Kinga nakon koje su počele promjene u gradu, ali i u državi jer je predsjednik Kennedy predložio Kongresu SAD-a novu povelju o građanskim pravima. (Garrow, 1999., Schoredt, Brown, 1993, Spectator, 1968.)

Pohod na Washington

Nakon pobjede u Birminghamu počela je organizacija pohoda na Washington. U organizaciji je sudjelovalo nekoliko organizacija za ljudska prava i vjerskih organizacija, uključujući i SCLC. Tema ovog pohoda bila je poslovi i sloboda te je tako i nazvan, *March on Washington for Jobs and Freedom* (hrv. Pohod na Washington za poslove i slobodu). Također, vrijeme je njegovog

održavanja obilježeno i stogodišnjicom ukinuća ropstva. Iako ovaj pohod nije uživao punu podršku crnačke zajednice zbog straha od nasilja, njegovo održavanje 28. kolovoza 1963. je bila još jedna prekretnica u borbi za jednakost. Organizatori su se također razilazili oko ciljeva ovog pohoda, no ipak su usuglašeni neki zahtjevi kao npr. kraj rasnoj segregaciji, veća građanska prava, kraj diskriminaciji pri zapošljavanju, zaštita od policijske brutalnosti, pa čak i promjene u sustavu vlasti. Taj dan prema Washingtonu vozilo je preko 2000 autobusa, dvadeset jedan posebni vlak, bile su popunjene sve zrakoplovne linije prema gradu, te se našlo i nebrojeno puno automobila u gradu. Pohod je krenuo od Washington Monumenta prema Lincolnovom spomeniku. Tu se nalazilo preko 250 000 ljudi koji su lagano koračali i pjevali "Mi ćemo pobijediti". Pohod je osiguravalo 2000 policajaca, 2000 vojnika nacionalne garde, 2000 maršala, 500 rezervnih policajaca, 350 vatrogasaca, 4000 vojnika i marinaca kao i deseci helikoptera, no ništa nasilno se nije dogodilo. Organi vlasti nisu ničim pokušavali zaustaviti ovaj pohod iako je i kod njih bio prisutan strah od nasilja. Kada se za govornicom izredalo nekoliko govornika, na red je došao i Martin Luther King koji je svojim govorom "I have a dream" (hrv. Snivam) izazvao opće oduševljenje u mnoštvu, dao je glas čežnji svih koji si bili uključeni u pokret za građanska prava, dao je glas svima onima kojima je to bilo potrebno, dao je glas njihovoj borbi. Od tog dana Kinga su nazivali i neslužbenim

"predsjednikom crnačke Amerike". U tom trenutku se činilo da je pobjeda na dohvat ruke, no ubrzo je nada splasnula, ubijen je J. F. Kennedy, bačena je bomba na crnačku crkvu u kojoj su smrtno stradale četiri djevojčice, a u državi Mississippi ubijena su dva Afroamerikanca i jedan bijelac koji su nadgledali registriranje afroameričkih birača. U ubojstvu su sudjelovali šerif i njegov zamjenik koji su se ubrzo i vratili na posao iako je FBI utvrdio njihovu odgovornost. No, ipak je nešto dobro proizašlo iz ovog pohoda, a to je zakon iz 1964. koji je ukinuo (barem zakonski) segregaciju i rasnu diskriminaciju te omogućio lakše glasanje na izborima Afroamerikancima. (Garrow, 1999., Schoredt, Brown, 1993., Spectator, 1968.)

Borba se nastavlja

Za sljedeću točku djelovanja King i SCLC odabrali su Selmu u Alabami, grad u kojem je Afroamerikancima i dalje onemogućeno glasanje na izborima koji bi bili demokratski. Iako su na papiru oni mogli glasati, trebali su se registrirati i tu su bili onemogućeni. Kampanja je započela u siječnju 1965. godine, a prve demonstracije su započele 7. ožujka, no bez uspjeha zbog gomile koja ih je napala i policijske brutalnosti. Taj dan bit će zabilježen kao "Krvava nedjelja". Iako su bili napadnuti, prosvjednici su se koristili Kingovom metodom nenasilja, bili su prisutni i novinari, te je ovaj događaj bio prekretnica u zadobivanju potpore javnosti u borbi za građanska prava. Nakon ovog pohoda, King je odmah organizirao drugi za 9. ožujka

Poziv na pohod u Washington

za koji je pokušao dobiti dozvolu na sudu, no umjesto toga dobio je zabranu odlaska u Montgomery. Iako se skupilo 2500 ljudi, King ih je nakon molitve otprovio kućama. Nakon ovog neuspjelog pohoda ubijen je čak i bijeli svećenik što je izazvalo još veći gnjev nacije. Treći pohod, koji je bio i potpun, napokon se održao te ga je započelo 8000 ljudi, a u Montgomeryju je King držao govor pred 25 000 ljudi. Ni ovaj pohod nije prošao bez nasilja. Na povratku je ubijena majka petero djece, bjelkinja, Viola Liuzzo. Zahvaljujući Selmi, Povelja o glasačkim pravima 1965. stupila je na snagu te dala federalnoj vladi ovlasti da nadgleda je li glasanje provedeno pravedno i bez diskriminacije. Ohrabreni svim dosadašnjim borbama na Jugu, htjeli su sada promijeniti stvari i na Sjeveru gdje su Afroamerikanci živjeli u siromaštvu, okruženi nasiljem, alkoholom, narkomanijom i brojnim sukobima bandi. Za svoje su prvo odredište odabrali Chicago, no tamo nisi bili dobro prihvaćeni čak ni od crnačke zajednice. Militantna organizacija *Black Power* skupljala je svoje sljedbenike te se nije slagala s Kingovom metodom nenasilja pa su silom htjeli dobiti svoja prava. Izbili su neredi, pljačkanja i pustošenja. Nasilje se proširilo na Boston, Philadelphiju, Los Angeles i druge gradove. King je osudio to nasilje, ali je objasnio da se način života Afroamerikanaca mora promijeniti. (Garrow, 1999., Schoredt, Brown, 1993., Spectator, 1968.)

Ulomak iz govora Martina Luthera Kinga u Washingtonu 1963.

Kažem vam danas, prijatelji moji, da ja usprkos teškoćama i trenutnim razočaranjima, još snivam jedan san, a taj je san duboko ukorijenjen u američkome snu.

Snivam da će jednoga dana ova zemlja ustati i živjeti u punom smislu svoga kreda: "Mi ove istine držimo bjelodanima; svi su ljudi stvoreni jednaki."

Snivam da će jednoga dana na purpurnim brežuljcima Georgije sinovi negdašnjih robova i sinovi negdašnjih robovlasnika moći zajedno sjediti za istim stolom bratstva.

Snivam da će jednoga dana čak i država Mississippi, pusta zemlja koju danas žežu nepravda i tiranija, biti pretvorena u oazu slobode i pravde.

Snivam da će jednoga dana moje četvero dječice živjeti u zemlji u kojoj ih se neće vrednovati po boji njihove kože, već po osobinama njihove duše.

Washington 1963. godine

To danas snivam.

Snivam da će se jednoga dana država Alabama, koja danas ima guvernera iz čijih usta teku samo riječi zabrane, poništenja i ukinuća, pretvoriti u državu u kojoj će se mali crni dječaci i djevojčice držati za ruke s malim bijelim dječacima i djevojčicama, kročeći zajedno i složno, kao braća i sestre.

To danas snivam.

Snivam da će jednoga dana sve nizine uzdići, a svi brežuljci i planine pretvoriti u nizine. Nepristupačni predjeli postat će pitoma polja, a sve neravno i grubo izravnat će se i zagladiti. Objavit će se slava Gospodnja, i svi će ljudi to gledati zajedno.

To je naša nada. To je vjera s kojom se ja vraćam na Jug. Ta će nam vjera pomoći da iz planine očaja i beznađa isklešemo kamen nade. Ta će nam vjera pomoći da zaglušne svađe u našoj zemlji pretvorimo u milozvučnu simfoniju bratstva. S tom vjerom moći ćemo zajedno raditi, zajedno moliti, mučiti se zajedno, ići u tamnicu zajedno, boriti se za slobodu zajedno, znajući da ćemo jednoga dana biti uistinu slobodni.

To će biti dan kada će sva djeca Božja moći zapjevati s novim značenjem:

O tebi, zemljo moja,
Sveta zemljo slobode,
O tebi pjevam:
Zemljo gdje očevi mi umriješe,
Zemljo što ponos misionara bješe
Sa svih visova tvojih planinskih
Nek' odzvanja sloboda.

Ako je Americi postati uistinu velikom zemljom, to se mora obistinuti. I zato nek' odzvanja sloboda s čudesnih vrhunaca New Hampshirea. Nek' odzvanja sloboda iz silnih planina države New York. Nek' odzvanja sloboda s obronaka Allegheina u Pennsylvaniji!

Nek' odzvanja sloboda iz snijegom pokrivenog Stijenjaka u Coloradu!

Nek' odzvanja sloboda sa zaobljenih vrhova Kalifornije!

I ne samo to: nek' odzvanja sloboda s planine Stone u Georgiji!

Nek' odzvanja sloboda s planine Lookout u Tennesseeju!

Nek' odzvanja sloboda sa svih brda i krtičnjaka Mississippija. Sa svih gora nek' odzvanja sloboda.

Kada slobodi dopustimo da odzvanja iz svakog sela i zaselka, iz svake države i iz svakoga grada, moći ćemo požuriti osvit velikog dana kad će sva djeca Božja, crnci i bijelci, Židovi i arijci, protestanti i katolici, držeći se za ruke, moći zapjevati riječi drevne crnačke duhovne pjesme: "Najzad slobodni! Najzad slobodni! Budi hvala Bogu Svemogućem, najzad smo slobodni!"

(Glasoviti govori, 1999: 308-309)

Kraj puta

U drugoj polovici 1960-ih godina Martin Luther King malo se više bavio i politikom SAD-a, vodio je veliku kampanju protiv rata u Vijetnamu kada je optužio američku vladu da su krivi za smrt milijun Vijetnamaca. Vodeći opoziciju izgubio je i potporu dosta bijelaca na visokim pozicijama. Također se bavio i ekonomskim pitanjima u SAD-u te predvodio razne prosvjede u kojima je zahtijevao promjene.

Diskriminacija crnih radnika ga je ovaj puta odvela u Memphis. Let mu je čak bio odgođen zbog prijetnji bombom te je tu i održao svoj poznati govor u kojem je pričao o stalnim prijetnjama. Govor je zvučao skoro pa proročki, kao da se pripremao za smrt. Smjestio se u motel Lorraine kao i svaki puta kada je boravio u Memphisu. Većinu dana proveo je u svojoj sobi do trenutka kada je izašao na balkon. U 18:01 sati, 4. travnja 1968. začuo se pucanj, pucanj koji je usmrtio Martina Luthera Kinga. Nakon što je javnost saznala za smrt, izbili su neredi diljem SAD-a te su vlada i vođe pokreta za građanska prava pozivali na nenasilje, na očuvanje Kingove

ideje i njegovog načina borbe. Za Kingovo ubojstvo na devedeset devet godina osuđen je James Earl Ray koji je izjavio da je postojala urota koja je za cilj imala Kingovu smrt. Iako je živio trideset devet godina, King je izmijenio živote tisućama ljudi. Posljednji ispraćaj odvio se u baptističkoj crkvi u Atlanti gdje se okupilo preko 100 000 ljudi kako bi mu odalo posljednju počast. Martin Luther King, nobelovac, borac za jednakost, glasnik mira bio je napokon slobodan. (Garrow, 1999., Schoredt, Brown, 1993., Spectator, 1968.)

U svakom slučaju, borba Martina Luthera Kinga ostavila je dubok trag u američkoj povijesti. Svojom ustrajnošću King je započeo revoluciju za demokratizaciju SAD-a.

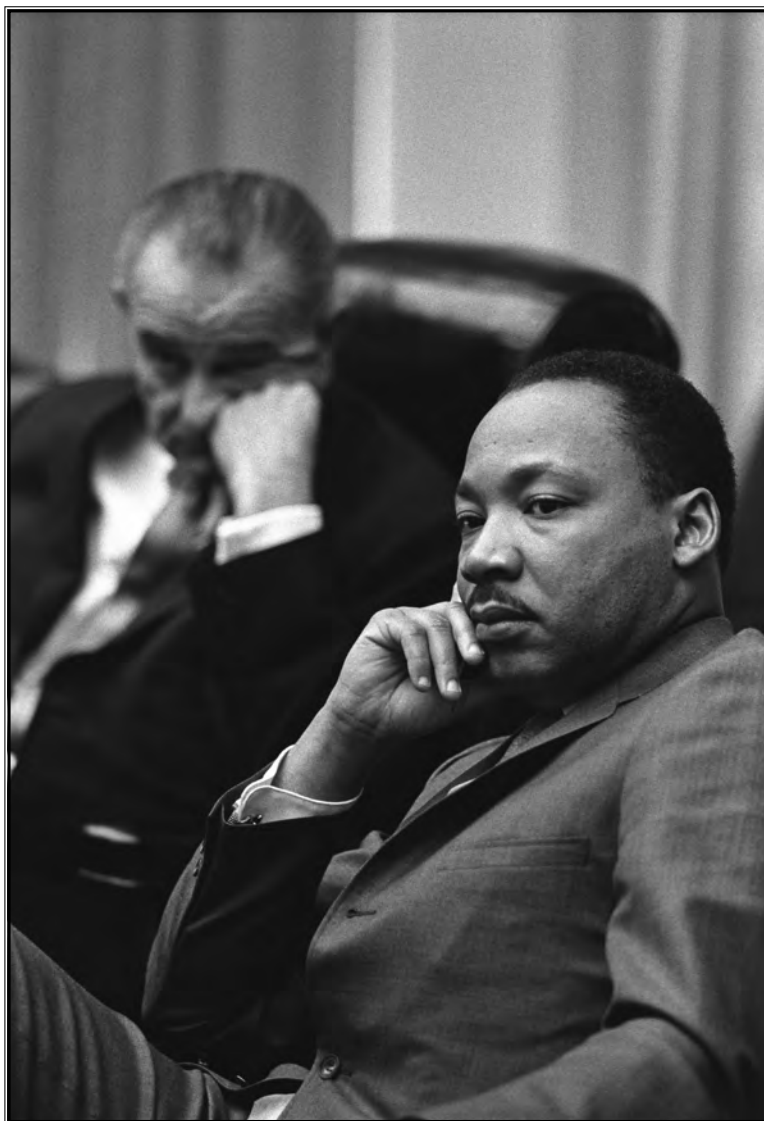

Martin Luther King and the Civil Rights Movement by Bojan Amanović

The year 1955 marked a turning point in the democratization of American society. Rosa Parks' resolute "no" was the trigger for a whole series of events no one even dreamed would happen. Martin Luther King was not one of them. He decided to both follow and fulfill his dream of civil rights for African-Americans. The struggle began by a simple bus boycott, whose goal was to end racial segregation. Peaceful, nonviolent methods of civil rights protesters were proven successful in Montgomery, Albany, Birmingham and Selma, all the way to Washington. Despite violent reactions to the protests and numerous death threats, Martin Luther King persevered until his untimely death. Martin Luther King's struggle left a significant mark in American history. His perseverance started the revolution for democratization of the United States of America.

LITERATURA

1. Garrow, David J., 1999. *Bearing the Cross: Martin Luther King, Jr., And The Southern Christian Leadership Conference*, Harper Perennial.
2. *Glasoviti govori*, 1999., Naklada Zadro, Zagreb.
3. *Hrvatska enciklopedija*, 2003., sv. 5, Leksikografski zavod Miroslav Krleža, Čakovec.
4. Schoredt, Valerie, Brown, Pam, 1993. *Martin Luther King : veliki američki vođa, zagovornik nenasilja koji je ubijen u borbi za crnačka prava*, Illyricum, Zagreb.
5. Spectator, 1968. *Hitac u Memphisu*, Stvarnost, Zagreb.

Martin Luther King i Lyndon Johnson